

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

**ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ**

КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Механізми реалізації державної політики у сфері культурного розвитку»

Студентки II курсу, МАПУА групи

Спеціальності 281

Публічне управління та адміністрування

Яковенко Вікторії Вікторівни

Керівник: к.держ.упр., доцент, Юник І. Г.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії:

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

Вінниця – 2022

ЗМІСТ

Вступ		3
Розділ 1. Механізми реалізації державної політики у сфері культурного розвитку: теоретичні аспекти		7
1.1. Поняття та роль культури, її значення у функціонуванні держави.....		7
1.2. Механізми реалізації державної політики у сфері культурного розвитку: поняття та види.....		10
1.3. Сутність, принципи та завдання культурної політики держави.....		16
1.4. Зарубіжний досвід здійснення державної культурної політики.....		20
Розділ 2. Аналіз механізмів реалізації державної політики у сфері культурного розвитку України.....		24
2.1. Нормативно-правовий механізм забезпечення державної політики у сфері культурного розвитку України.....		24
2.2. Інституційний механізм реалізації державної політики у сфері культурного розвитку.....		30
2.3. Особливості реалізації державної культурної політики на регіональному рівні (на прикладі Вінницької області).....		39
Розділ 3. Удосконалення механізмів реалізації державної політики у сфері культурного розвитку.....		48
3.1. Пріоритети державної політики у сфері культурного розвитку на регіональному рівні.....		48
3.2. Шляхи та напрями вдосконалення удосконалення механізмів реалізації державної політики у сфері культурного розвитку		56
Висновки.....		74
Список використаної літератури.....		79

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність проблематики культурної політики нині зумовлена тривалим ігноруванням важливого значення культури в житті пострадянського суспільства та політики держави щодо неї. Культура досить довго розглядалась як окремий сектор, котрий мав для суспільства певною мірою атракційне значення чи виглядав як далекий від нагальних потреб суспільства напрямок діяльності, який пов'язаний із консервацією культурних цінностей та академічним мистецтвом. На рівні держави ціннісна роль культури до уваги не достатньо бралася. Варто зауважити, що культурою окремі політичні сили та їхні лідери активно зловживали та маніпулятивно використовуючи в своїх цілях. Як наслідок, культура та культурна політика стали «слабкою ланкою» державної політики України.

В умовах трансформаційних перетворень перед Україною виникають складні проблеми забезпечення розвитку культури як потужного засобу консолідації суспільства, виховання патріотизму та утвердження національної самосвідомості та власної гідності українця. Культура та мистецтво формує всебічно розвинуту, духовного збагачену особистість, котра є основною складовою будь-якої держави і є головною умовою виходу суспільства на нові рівні цивілізації. Актуального значення в період формування національної свідомості та побудови ефективної соціально-економічної системи суспільства набуває питання ролі державного втручання й підтримки сфери культури. Одним з провідних чинників формування стратегії розвитку закладів культурного напрямку залишається держава.

Надважливими питаннями сьогодення в Україні є стан культурної сфери та політика держави щодо її удосконалення. Потужним засобом консолідації суспільства, утвердження національної самосвідомості й патріотизму, відновлення історичної пам'яті, зміцнення міжнаціонального миру й злагоди, є культура. За допомогою культури формується творчий та активний інтелект, висока духовність особистості й інтелектуальний потенціал народу. Тому однією із найважливіших соціально-політичних функцій держави стає культурна політика.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у визначенні перспективних шляхів вдосконалення механізмів державної культурної політики в Україні як важливого напрямку внутрішньої політики держави.

Відповідно до мети перед нами поставлені такі **завдання дослідження**:

- дослідити теоретичні аспекти механізму реалізації державної політики у сфері культурного розвитку;
- розглянути сутність, принципи та завдання культурної політики держави;
- здійснити аналіз нормативно-правового механізму забезпечення державної політики у сфері культурного розвитку України;
- проаналізувати інституційний механізм реалізації державної політики у сфері культурного розвитку;
- розглянути особливості реалізації державної культурної політики на регіональному рівні (на прикладі Вінницької області);
- дослідити пріоритети державної політики у сфері культурного розвитку на регіональному рівні;
- запропонувати шляхи та напрями вдосконалення культурної політики в Україні як важливого напрямку внутрішньої політики держави.

Об’єкт дослідження – механізми реалізації державної політики у сфері культурного розвитку.

Предметом дослідження – теоретичні та організаційно-правові аспекти механізмів реалізації державної політики у сфері культурного розвитку.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у роботі були використані методи дослідження:

- структурно-логічний (при побудові алгоритму дослідження та узагальненні теоретичних засад дослідження механізмів реалізації державної політики у сфері культурного розвитку;
- структурно-функціональний (досліджено завдання, функції й основні напрями діяльності органів державної влади та управління, що здійснюють формування й реалізацію державної культурної політики на сучасному етапі);

- системного та порівняльного аналізу (при порівнянні та систематизації інформації з різних джерел, для зіставлення характеристик культурної політики окремих країн);

- експертних оцінок (для визначення найвагоміших факторів впливу на механізми реалізації державної політики у сфері культурного розвитку);

- системно-аналітичний метод (для аналізу законодавчих актів і нормативних документів у сфері культури);

- історико-правовий метод (під час дослідження становлення і розвитку норм, що регулюють відносини у досліджуваній сфері);

- графічний (при побудові рисунків на основі опрацьованої інформації у вигляді геометричних фігур);

- узагальнюючий (для аналізу використання здобутих результатів (висновків)).

Сукупність таких методів надала змогу забезпечити всебічність вивчення проблеми та достовірність висновків.

Огляд літератури. Проблеми управління сферою культури цікавили ряд українських та зарубіжних науковців, зокрема Е. Еверіт, З. Краснодемський, С. Манді, М. Жулинський, С. Кримський, О. Хардісон та інші. Українські науковці О. Гриценко, Л. Бабій, І. Дзюба, В. Карлова, А. Леонова зробили вагомий внесок у дослідження різних аспектів впливу культури на суспільство та державу. Різні аспекти культурної політики висвітлені в наукових доробках таких науковців, як: С. Дрожжина, О. Батіщева, О. Задихайла, В. Карлова, С. Чукут та інших.

Проблеми державної культурної політики та особливостей її здійснення є об'єктом постійних наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених. Проте, слід констатувати той факт, що комплексних наукових доробок культурної політики держави в нинішніх умовах трансформації суспільства недостатня кількість. Саме тому, є нагальна необхідність подальших досліджень в цьому напрямі, здійснення комплексного аналізу державної політики в сфері культури та особливостей її здійснення в сучасних умовах в Україні, що й спонукало нас до вибору нашої теми дослідження: «Механізми реалізації державної політики у сфері культурного розвитку».

Інформаційною базою нашого дослідження слугували ряд нормативно-правових актів: Основний Закон держави – Конституція України, Закони України «Про культуру» від 14.12.2010 р. № 2778-VI, «Про засади державної мовної політики» від 03.07.2012 р. № 5029-VI, «Про ратифікацію Конвенції про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження» від 20.01.2010 р. № 1811-VI, Декларація прав національностей України від 01.11.1991 р. № 1771-XII, Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. № 55-XII, Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини від 17.10.2003 р. (дата приєднання України: 06.03.2008 р.) та ряд інших нормативно-правових актів.

В останні роки з'явилися ряд дисертаційних досліджень українських дослідників про управління культурною політикою, котрі слугували для нас методологічною основою нашого дослідження, серед яких: К. Дубчак «Державна політика у сфері культури: сутність та особливості здійснення в сучасних умовах в Україні»; В. Карлова «Державна політика у сфері культури: сутність та особливості реалізації в сучасних умовах»; В. Малімон «Культурна політика держави як чинник реформування суспільства»; О. Задихайло «Організація управління культурою в Україні (адміністративно-правовий аспект)»; О. Батіщева «Державне управління розвитком національної культури в умовах глобалізації» та інші. В цих наукових доробках розкриваються різні аспекти культурної політики тощо.

Матеріали кваліфікаційної роботи апробовані на 2-х конференціях: 1) Міжнародна наукова інтернет конференція м. Львів Україна, Переворськ Польща, 27-28 вересня 2022 р. на тему: «Культурна політика в Україні як важливий напрям внутрішньої політики держави» [67], Міжнар. науково-практична конференція м. Кропивницький 2022 р. на тему: «Механізм реалізації державної політики: теоретичне розуміння» [68]

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 72 найменувань (з них 4 зарубіжних джерела). У дослідженні вміщено 4 таблиці та 9 рисунків. Основний зміст викладено на 80 сторінках комп'ютерного набору. Повний обсяг роботи становить 86 сторінок.

ВИСНОВКИ

У результаті написання кваліфікаційної роботи на тему: «Механізми реалізації державної політики у сфері культурного розвитку», зроблено наступні висновки:

1. Досліджено теоретичні аспекти механізму реалізації державної політики у сфері культурного розвитку. Відзначили важливість культури у функціонуванні держави, про що засвідчує ряд функцій, які виконує культура для держави (інформативна, трансляційна, інтегративна, регулятивна, аксіологічна, світоглядна). Відзначена культурна функція як основний об'єкт діяльності держави.

Зазначено, що державна політика у сфері культурного розвитку є складним комплексом цілей, завдань, засобів та способів їх реалізації через досягнення певного стану культурної системи, а також інструментів, які являють собою набір розпорядчих, управлінських й контрольних заходів. Проаналізовані форми (внутрішні та зовнішні) та методи реалізації державної політики у сфері культурного розвитку (функціонування відповідних органів держави, а також органів місцевого самоврядування; забезпечення реалізації цілей та функцій управління). Враховуючи специфіку управління сферою культури методи поділяються на: морально-етичні, соціально-політичні, економічні методи, адміністративні. Наведена класифікація механізмів реалізації культурної політики держави за масштабами дії – загальні та спеціальні.

✓ 2. Розглянуто сутність, принципи та завдання культурної політики держави. Проаналізовані основні завданнями культурної політики відповідно до Закону України «Про культуру». Розглянені принципи сучасної культурної політики (принцип єдності і різноманіття культури, принцип культурного виміру розвитку людства, принцип культурної демократії, принцип міжнародної культурної співпраці). Проаналізовані принципи культурної політики України, які закріплені на законодавчому рівні (ст. 3 Закону України «Про культуру»). На законодавчому рівні закріплені ряд принципів, серед яких: сприяння створенню єдиного культурного простору України, збереженню цілісності культури; визначення пріоритетів

державної політики у сфері культури; забезпечення реалізації і захист конституційних прав громадян України у сфері культури.

3. Проаналізовано нормативно-правовий механізм забезпечення державної політики у сфері культурного розвитку України на прикладі основних нормативно-правових актів – Конституції України та Закону України «Про культуру»; галузевих – Закону України «Про бібліотеки та бібліотечну справу»; місцевих нормативно-правових актів – Програми розвитку туризму в Вінницькій області на 2020 – 2022 рр., Стратегії культурної політики Вінницькій області на 2021 – 2030 рр. та ін.; міжнародного законодавства – Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини. Варто зауважити, що національний статус української культури декларує Конституція України. Основні пріоритети державної культурної політики України закріплені в Законі України «Про культуру» (2010 р.). У нормативно-правовому механізмі в сфері культури досягненнями є прийняття Закону України «Про культуру» та галузевих нормативно-правових актів, що стосуються сфери культури, проте ці Закони (Закон України «Про бібліотеки та бібліотечну справу», Закон України «Про кінематографію», «Про музеї та музейну справу») практично не діють на регіональному та місцевому рівнях.

4. Досліджено інституційний механізм реалізації державної політики у сфері культурного розвитку. Відзначено, що механізм реалізації державної політики у сфері культурного розвитку має власну ієрархію уповноважених державних органів. Проаналізована структура публічного управління сферою культури в Україні на трьох рівнях – вищому (парламентсько-президентський), центральному та місцевому. Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, тобто вищий рівень публічного управління, формують засади державної культурної політики. Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері культури, є Міністерство культури та інформаційної політики України – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Проаналізована структура управління Міністерства культури та інформаційної

політики України. На місцевому рівні проаналізовано діяльність місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.

5. Розглянуто та проаналізовано особливості реалізації державної культурної політики на регіональному рівні (на прикладі Вінницької області). Відзначено, що сьогодні Україна затвердила Стратегії розвитку до 2027 року, де пріоритетами розвитку є розвиток культурної сфери. Управління культури і мистецтв Вінницької обласної військової адміністрації є структурним підрозділом облдержадміністрації, підпорядковане голові облдержадміністрації, підзвітне та підконтрольне Міністерству культури та інформаційної політики України з питань, що належать до його компетенції. Відділ культури Вінницької міської ради та Відділи культури районної (міської) держадміністрації Вінницької області є підзвітними Управлінню культури і мистецтв Вінницької обласної військової адміністрації.

На основі офіційних даних Державної служби статистики України розглянуто динаміку чисельності закладів культури в Україні та у Вінницькій області, зокрема за останні чотири роки (2018 – 2021 рр.). Зауважено те, що кількість бібліотек зменшується, як на національному (на 1805), так і на регіональному (на 53) рівнях. В Україні клубні заклади, порівнюючи 2021 р. з 2018 р. зменшились на 800 клубів. Тоді як у Вінницькій області спостерігається тенденція до збільшення клубів, оскільки збільшено на 27 клубні заклади в 2021 р. відносно 2018 р. Проявляється стабільна тенденція щодо кількості театрів та мистецьких шкіл у Вінницькій області. Проаналізовано загальні видатки зведеного бюджету на культуру та мистецтво в Україні, де частка видатків на культуру та мистецтво у структурі загальних видатків коливається від 1,3 % до 1,6 % під впливом багатьох чинників, таких як: наповнення бюджету, пріоритети культурно-мистецької політики держави, світових фінансових криз, політичної нестабільності у самій державі та інші.

Проаналізовані стратегічні документи в сфері культурного розвитку. Зосереджено увагу на довгострокових стратегіях розвитку української культури на національному (Державна стратегія регіонального розвитку 2021-2027 рр., Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегія реформ 2021-2027 рр., Стратегія розвитку туризму і курортів 2021-2026 рр.) та регіональному

рівнях (на прикладі Вінницької області – Стратегія культурної політики у Вінницькій області 2021 – 2030 рр.). Стратегія культурної політики Вінницької області до 2030 року є документом стратегічного планування, що визначає систему цілей, пріоритетів, принципів, основних напрямків, завдань та механізмів впровадження державної культурної політики на території Вінницької області. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері культури конкретизуються у програмах культурного розвитку сіл, селищ та міст, а також у статутах територіальних громад, які приймаються з метою врахування історичних та національно-культурних особливостей.

6. Для удосконалення культурної сфери у Вінницькій області потрібно: збалансувати структуру бюджетних видатків сфери культури у Вінницької області; чітко зіставлення мети, цілей та завдань регіональної політики в сфері культурного розвитку; чітко розмежування управлінських функцій між регіональними й місцевими органами центральної влади та управління регіону за умови надання більших можливостей щодо формування й здійснення політики у сфері культури; використання цільових програм культурного розвитку на довгострокову та поточну перспективу в регіоні; важливо проводити комплексний аналіз культурного потенціалу регіону (SWOT-аналіз).

7. На підставі проведеного дослідження напрацьовано рекомендації щодо удосконалення механізмів реалізації державної політики у сфері культурного розвитку:

- Надання більших можливостей для формування та здійснення політики в сфері культури суб'єктам культури на регіональному та місцевому рівнях, і, відповідно, визнання цих рівнів провідними. Децентралізація державного управління культурним розвитком регіонів в Україні.

- Мобілізація і фінансових, і людських ресурсів для інтенсифікації механізмів саморегуляції розвитку національної культури.

- Важливо змінити акценти у політиці культури: громадяни повинні сприйматися як суб'єкти культурного процесу, а не як суб'єкти культурного впливу; як творці, а не як споживачі.

- Закон України «Про музеї та музейну справу», Закон України «Про кінематографію» та інші галузеві нормативно-правові акти врегулювати на регіональному рівні.

- Використання цільових програм культурного розвитку на довгострокову та поточну перспективу.

- Важливо використовувати багатоканальне державне фінансування.

- Під чітким контролем держави повинна відбуватися приватизація закладів культури та мистецтва.

- Держава повинна втручатися у регулювання культурного розвитку задля стримання негативного впливу глобалізаційних світових процесів.

- Створення культурних центрів котрі б могли фінансуватися за рахунок державних грантів.

- Диверсифікація джерел фінансування культури задля її всебічного й динамічного розвитку.

- Визнання економічного виміру культури як важливого фактору в створенні добробуту населення, економічного розвитку країни й повноцінної участі України на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Анучина Л. В., Стасевська О. А. Реалії сучасної української культури: філософсько-культурологічний дискурс. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. Філософія. 2013. №41(2). С. 27 – 48.
2. Бабицька С. І. Основні принципи державного управління культурою в регіоні : *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2019. № 1. С. 144 – 149.
3. Бакуменко В. Системно-ситуаційне зображення процесів управління в соціальних системах. *Вісник УАДУ*. 1999. № 3. С. 312 – 318.
4. Батіщева О. Державне управління розвитком національної культури в умовах глобалізації : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. Львів, 2007. 227 с.
5. Безгін О. Культурна політика та мистецька освіта: Інститут культурології НАМ України 2013. 176 с.
6. Бовсунівська І. В. Децентралізація в сфері культури: досвід ефективної реформи європейських країн для України : Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 24. С. 79 – 83.
7. Борисенко Д. В. Державна політика у сфері культури: її сутність та особливості реалізації : *Теорія та практика державного управління*. 2017. Вип. 4. С. 123 – 131.
8. Бородін О. Д. Світовий досвід впливу держави на розвиток економіки : *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. 2016. Вип. 1 (4). С. 37 – 43.
9. Бородін О. Д. Механізми державного регулювання розвитку соціально-культурної сфери: Світове господарство та зовнішньоекономічні відносини socio-economic problems of the modern period of Ukraine : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 – механізми державного управління / Національний університет цивільного захисту України. Харків, 2017. 20 с.

10. Босак О. З. Становлення та розвиток системи публічного управління в Україні // Реформа публічного управління в Україні: виклики, стратегії, майбутнє : монографія / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; відп. ред. І. А. Грицяк. Київ. 2009. 240 с.
11. Валевський О. Л. Пріоритетні напрями розвитку державної культурної політики в системі національної безпеки. *Відділ гуманітарної безпеки, Серія «Гуманітарний розвиток»*. 2015. № 27. С. 36–39.
12. Гетало Т. Є. Українська і зарубіжна культура : конспект лекцій. Харків, 2002. 92 с.
13. Горбатюк С.Є. Концептуалізація моделі гуманітарної політики в Україні на сучасному етапі реформ. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 2 № 55. С. 79 – 90.
14. Груздова К. Є. Механізм вдосконалення державної підтримки сфери культури України шляхом державного фінансування : *Науково-виробничий журнал «Держава та регіони»*. 2010. №2. С. 107–109.
15. Декларація прав національностей України від 01.11.1991 р. № 1771-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12#Text> (дата звернення: 12.10.2022).
16. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. № 55-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (дата звернення: 18.10.2022).
17. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.10.2022).
18. Дзюба І.М. Проблеми і перспективи української культури : Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1495357.html> (дата звернення: 24.10.2022).
19. Ігнатченко І. Г. Актуальні питання діяльності органів місцевого самоврядування у сфері культури. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/3635/1/Ignatchenko_151–155.pdf (дата звернення: 24.10.2022).
20. Ігнатченко І. Г. Система органів управління культурою в Україні та питання її оптимізації : *Проблематика законності*, 2004. Вип. 69. С. 95 – 101.

21. Ігнатченко І. Г. Структура і зміст державного управління культурою в Україні : *Правові проблеми реформування регіональної влади*, 2003. Вип. 61. С. 150 – 155.
22. Ігнатченко І. Г. Проблеми та перспективи управління культурою України на місцевому рівні : *Правові проблеми реформування регіональної влади*, 2002. С. 140 – 144.
23. Ігнатченко І. Г. Регіональні, місцеві та громадські органи у системі управління культурою України : *Державне будівництво та місцеве самоврядування*, 2004. Вип. 8. С. 186 – 193.
24. Карлова В. В. Державна політика у сфері культури: сутність та особливості реалізації в сучасних умовах //Автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01; Укр. Акад. держ. упр. при Президентові України. Київ, 2003. 20 с.
25. Кічурчак М.В. Бюджетне забезпечення сфери культури України : *Фінанси України*.2018. №2. С.36 – 45.
26. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини від 17.10.2003 р., дата приєднання України: 06.03.2008, дата набрання чинності для України: 27.08.2008. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69#Text (дата звернення: 12.10.2022).
27. Кондрашевська Ю. Проблема збереження національної ідентичності української діаспори (на прикладі українців Канади в другій половині XX ст.) : *Схід*. 2017. № 1. С. 64 – 69
28. Конституція України : Основний Закон держави № 254к/96-ВР від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 12.10.2022).
29. Копієвська О. Р. Культурна функція держави в контексті національного державотворення : монографія. Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2010. 272 с.
30. Костиця І. О. Культурна політика України в умовах євроінтеграції. *Гілея: науковий вісник*. 2018. № 131. С. 384–387.

31. Колісник Г. Зарубіжний досвід державного регулювання соціально-культурної сфери та його адаптація в Україні. URL: [https://ird.gov.ua/sep/sep20181\(129\)/sep20181\(129\)_144_KolisnykH.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20181(129)/sep20181(129)_144_KolisnykH.pdf)

32. Культура – 2025: проблеми української культури. URL: https://lb.ua/culture/2015/03/02/297267_uchastniki_initsiativi.html (дата звернення: 08.11.2022).

33. Кучин С. П. Удосконалення механізму державної підтримки сфери культури в Україні : *Інвестиції: Практика та досвід*, 2017. № 5. С. 84 – 87.

34. Малімон В. І. Культурна політика держави як чинник реформування суспільства: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 – механізми державного управління / Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Івано-Франківськ, 2011. 17 с.

35. Міністерство культури України. Звіт експертів Ради Європи «Огляд культурної політики України». 19.06.2017. URL: http://195.78.68.75/mcu/control/uk/publish/article?art_id=245330777&cat_id=245328989 (дата звернення: 01.11.2022).

36. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://mkir.gov.ua> (дата звернення: 01.10.2022).

37. Місевич М. А. Європейський досвід управління в сфері культури. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/5_2020/10.pdf (дата звернення: 01.10.2022).

38. Михайлова М. Національна мова та проблема етнокультурної ідентифікації українців : *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. Житомир. 2012. С. 449–452.

39. Мельничук Л. М. Модернізація державного управління соціальним розвитком регіонів в умовах децентралізації : дис.. д. наук. держ упр. спеціальність : 25.00.02. Київ : Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, 2019. 477 с.

40. Мойсіяха А. В. Сутність та зміст механізмів реалізації державної політики в соціогуманітарній сфері. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/3_2020/30.pdf (дата звернення: 01.10.2022).

41. Основні завдання державної політики у сфері забезпечення національної ідентичності закордонних українців та шляхи їх вирішення : Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1116/> (дата звернення: 07.09.2022).

42. Офіційний сайт «Вінницька обласна військова адміністрація». URL: <http://www.vin.gov.ua/departament-humanitarnoi-polityky-oblderzhadministratsii> (дата звернення: 05.10.2022).

43. Перелік об'єктів культурної спадщини національного значення, які заносяться до Державного реєстру нерухомих пам'яток України : Додаток до Постанови Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 р. № 928. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/239966145> додаток (дата звернення: 07.11.2022).

44. Про засади державної мовної політики : Закон України № 5029-VI від 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17#Text> (дата звернення: 07.11.2022).

45. Про затвердження Державного стандарту надання безоплатних послуг клубними та бібліотечними закладами культури державної та комунальної форм власності : Наказ Міністерства культури України від 15 жовт. 2013 р. № 983. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1966-13>. (дата звернення: 07.11.2022).

46. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними і комунальними закладами культури : постановка Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2011 р. № 1271. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1271-2011-%D0%BF>. (дата звернення: 07.11.2022).

47. Про основи національної безпеки України : Закон України № 964-IV від 08.07.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (дата звернення: 07.11.2022).

48. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України № 2017-III від 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text> (дата звернення: 07.11.2022).

49. Про місцеве самоврядування : Закон України 280/97-ВР від 10.10.2022, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 07.11.2022).

50. Про схвалення Концепції реформування системи забезпечення населення культурними послугами : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.01.2019 р. № 27. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/27-2019-%D1%80> (дата звернення: 07.11.2022).

51. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 22. 10.2022).

52. Про національні меншини в Україні : Закон України від 25.06.1992 № 2494-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12#Text> (дата звернення: 22.10.2022).

53. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 12.09.2022).

54. Про ратифікацію Конвенції про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження: Закон України від 20.01.2010 р. № 1811-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1811-17#Text> (дата звернення: 12.09.2022).

55. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України № 1861-VI від 10.02.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text> (дата звернення: 07.11.2022).

56. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України : Указ Президента України від 02.02.2021 р. № 43/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43/2021#Text> (дата звернення: 12.09.2022).

57. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020 р. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 12.09.2022).

58. Про управління культури і мистецтв Вінницької обласної військової адміністрації : Положення № 5029-VI. URL: <https://vincult.gov.ua/polozhennya-pro-upravlinnya-2/> (дата звернення: 07.11.2022).

59. Притуп О. Ф. Державна політика щодо культурного розвитку регіонів: аналіз дисертаційних досліджень : Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. 2016. Вип. 2. С. 249 – 255.

60. Прокопенко Л. П. Ретроспектива адміністративно-територіальних реформ в Україні в контексті суспільної самоорганізації : *Аспекти публічного управління*. 2015. № 5. С. 17-18.

61. Рудніцька Р. М., Сидорчук О. Г. Механізми державного управління: сутність і зміст / наук. ред. М.Д. Лесечко, А.О. Чемерис. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2005. 28 с.

62. Стеценко К. Стратегії культури України. Філософія і менеджмент самоздійснення нації. Київ, 2005. 69 с.

63. Стратегія культурної політики Вінницькій області. URL: <https://vincult.gov.ua/wp-content/uploads/2017/10/Культурна-політика-Вінницької-області-Стратегія-2.pdf> (дата звернення: 03.11.2022).

64. Управління культури і мистецтв Вінницької ОДА. URL: <https://vincult.gov.ua> (дата звернення: 03.11.2022).

65. Український центр культурних досліджень (Ukrainian center for cultural research). URL: <https://uccs.org.ua/mizhnarodni-dokumenty/> (дата звернення: 03.11.2022).

66. Фесенко Н. С. Політика держави у сфері культури: імплементація закордонного досвіду на українські терена : *Державне будівництво*. 2008. № 2. С. 88 – 102.

67. Яковенко В. В. Культурна політика в Україні як важливий напрям внутрішньої політики держави. *Шістдесят восьмі економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки: зб. матеріалів Міжнар. наук. інтернет конф.* Львів, Україна. Переворськ, Польща, 27-28 вересня 2022 р. С. 123 – 125.

68. Яковенко В. В. Механізм реалізації державної політики: теоретичне розуміння. *Перспективи розвитку науки, освіти і технологій в контексті євроінтеграції: зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.-практ. конф.* Кропивницький, 2022. С. 76 – 77.

69. The Hangzhou Declaration. Placing Culture of the Heart of the Sustainable Development Policies. UNESCO _ Building peace in the minds of men and women. URL:<http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/images/FinalHangzhouDeclaration20130517.pdf> (дата звернення: 03.11.2022).

70. Culture and Change in Ukraine. URL: https://culturalfoundation.eu/wp-content/uploads/2021/02/culture_and_change_ukraine.pdf (дата звернення: 03.11.2022).

71. Molchanov M. Political culture and nationality in Ukraine. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14387/Molchanov_Political_culture_and_nationality.PDF?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 03.11.2022).

72. Owen Hargie. URL: Five guiding principles of culture management: A synthesis of best practice(дата звернення: 03.11.2022).

